

«Digui, digui...»

Mercè Espuny i Pujol. Fotos de Ramon Fuguet

Parlem amb Marta Mas, Rosa Rosanas, Maria Helena Vergés i Joan Melcion, catedràtics i pares del «Digui, digui...».

La Marta, la Rosa, en Joan i la Mercè (l'entrevistadora)

Quin perfil teniu?

Rosa: Tots quatre som professors de l'Escola Oficial d'Idiomes (EOI) de Barcelona, la de les Drassanes. Hi vam entrar cap a finals dels anys setanta: jo, el 78; en Joan i la Marta, el 79, i la Maria Helena, el 80.

Marta: Tots som llicenciats en Filologia Catalana; bé, llavors el títol era Filosofia i Lletres o Filologia Romànica, amb una especialitat en Filologia Hispànica o Filologia Catalana. La Rosa, que és la més jove, és de la primera promoció de Filologia Catalana, del 1978. En Joan i la Rosa van estudiar a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), ell és de la quarta promoció i ella de la cinquena; la Maria Helena i jo vam estudiar a la Universitat de Barcelona (UB) (la Central, com se'n deia llavors).

Mercè: I us va conèixer a l'Escola Oficial d'Idiomes?

Maria Helena: La Rosa, en Joan i jo ja ens coneixíem d'abans: la Rosa i en Joan són de Manlleu i jo, de Sant Quirze de Besora, tots d'Osona; la Marta, en canvi, és de Barcelona.

Marta: Vaig viure a Badalona, però vaig néixer a Barcelona i m'hi he passat gairebé tota la vida; per tant, puc dir que sóc de Barcelona.

Joan: Tots quatre, amb en Manel Carbonell, que també és d'Osona, integràvem el Departament de Català de l'EOI, que s'havia creat a finals dels anys seixanta, encara que els primers anys l'edifici de les Drassanes va funcionar com a Facultat d'Economia de la UAB, que també s'acabava de crear. Curiosament, tot i que es va crear encara en ple franquisme, a l'EOI ja s'hi van impartir des del començament classes de català, encara que de manera semiclandestina. Quan vam acabar la carrera ens hi vam anar incorporant gradualment, perquè ja proveníem del món de l'ensenyament del català: tots fèiem classes particulars o en diferents escoles: la Maria Helena treballava a l'Escola Normal de la UB, i tant ella com jo havíem treballat fent classes de català per a Òmnium en escoles del Baix Llobregat, a Cornellà i a Sant Boi de Llobregat.

Maria Helena: Allà hi fèiem un tipus d'ensenyament molt tradicional, amb el poc material de què disposàvem, i quan vam arribar a l'EOI ens vam trobar en un entorn on s'ensenyava anglès, francès, italià, alemany, rus..., llengües per a les quals, sobretot per a l'anglès, ja s'hi havien anat incorporant unes metodologies d'ensenyament de la llengua molt lligades amb el que es feia arreu del món, i nosaltres ens vam proposar usar aquestes mateixes metodologies per a l'ensenyament del català.

I com va anar que us llancéssiu a fer el «Digui, digui...»?

Joan: En aquella època, els anys setanta, des del Consell d'Europa i en el marc del seu projecte «Modern Languages» s'havien començat a promoure una sèrie d'iniciatives sobre programació i enfocaments metodològics en l'ensenyament d'idiomes des d'una perspectiva molt més comunicativa, que volia superar els mètodes estructuralistes que s'havien generalitzat a partir de la dècada dels quaranta. Era el que s'anomenava l'enfocament nocional-funcional, basat en les teories sobre els actes de parla («speech acts») de John Searle i que va tenir en obres com el *Notional Syllabus*, de Wilkins, i, sobretot, en el *Threshold Level*, de J.A. van Ek i John L.M Trim, les principals fonts d'inspiració per a una nova aproximació a l'ensenyament de llengües. De tot això ens van anar imbuïnt a

l'EOI i ens va obrir els ulls a una nova manera de plantejar-nos les nostres classes, sobretot per als alumnes no-catalanoparlants.

Marta: Ens vam dir: «Si això es pot fer per a l'anglès, aleshores també es deu poder fer per al català per a estrangers», perquè a l'Escola hi havia dues línies, una de classes de català per a catalanoparlants, per a gent que no havia tingut la possibilitat d'escolaritzar-se en català, i una altra per a no-catalanoparlants, primer gairebé tots castellanoparlants, però que, cap a finals dels setanta, quan ens hi vam incorporar, ja va començar a rebre alumnat d'altres països.

Rosa: A l'EOI hi havia molts estudiants estrangers que venien a aprendre espanyol i quan eren aquí descobrien que s'hi parlava català i molts d'ells, sobretot si establien vinculacions afectives amb gent d'aquí, es deien: «Mira, també podria aprendre català.»

Marta: I llavors al Departament de Català ens vam plantejar de preparar materials per a ensenyar català per a no-catalanoparlants amb una orientació metodològica molt similar a la que es podia fer per a qualsevol altre idioma. I vam començar a fer un material en aquesta línia. En català no hi havia gairebé res de llengua oral, tot era per a la llengua escrita, i nosaltres mateixos vam enregistrar els textos molt precàriament. Nosaltres quatre ens ho fèiem tot: els dibuixos, els textos, l'enregistrament de veu... Així va ser com vam elaborar el nostre primer material, que es va dir *Paral·lel*.

Joan: Quan ho estàvem fent va coincidir amb una època en què, com a directora general de Política Lingüística, hi havia l'Aina Moll, que és mallorquina; a l'Escola hi havia un director que es diu Miquel Llobera i que coneixia l'Aina Moll; i el cap del servei d'Assessorament Lingüístic de la Direcció General de Política Lingüística (GPL) era l'Isidor Marí, eivissenc. Era el

«clan baleàric», que estava al corrent del Projecte de Llengües Modernes del Consell d'Europa i que va voler incorporar el català com a segona llengua en aquest projecte. Es van proposar desenvolupar un projecte de materials multimèdia d'ensenyament del català en la línia del que havia estat el «Follow me» per a l'anglès. En Miquel Llobera, que era professor d'anglès i que estava al corrent del que fèiem al nostre departament, ens va animar a presentar una proposta per a aquest projecte. Des de la Generalitat van connectar amb el Consell d'Europa, amb en John L.M. Trim, amb en Toni Fitzpatrick, que havien estat impulsors del «Follow me», i van decidir d'organitzar un concurs públic per a desenvolupar un projecte similar per a no-catalanoparlants: era el segon projecte d'aquestes característiques dins el Projecte «Modern Languages».

Marta: I el nostre era el primer per a llengües minoritàries o, més ben dit, minoritzades. Quan va sortir el concurs, en Miquel Llobera ens va proposar que ens hi presentéssim: vam refer una mica el material que ja anàvem desenvolupant i ens hi vam presentar. Ens vam constituir en equip de treball i vam demanar a en Miquel Llobera que s'hi incorporés com a assessor metodològic. També ens vam posar en contacte amb en Joan Solà perquè ens fes d'assessor lingüístic i amb en Francesc Vallverdú, que tractava l'aspecte sociolingüístic.

Joan: Al concurs s'hi van presentar dos equips més, un de força potent, que tenia com a assessor lingüístic el mestre Antoni Maria Badia i Margarit. Però, pel que sabem, en John Trim, com a membre del projecte «Modern Languages» del Consell d'Europa i assessor del tribunal que havia d'adjudicar el concurs, va apostar per nosaltres perquè ens veia com un equip jove i entusiasta i això li feia pensar que hi dedicariem tots els nostres esforços.

Maria Helena: El projecte es va plantejar en tres parts: la primera consistia a elaborar el repertori de nocions, funcions, situacions comunicatives i formes lingüístiques que havien de constituir el «Threshold level» o «Nivell llindar» del català: el que un aprenent no-catalanoparlant hauria de saber per a tenir el que es coneix com el nivell mínim general de domini d'una llengua, és a dir, el B1 actual, dins el MECR; la segona part consistia a elaborar un material textual —els llibres de text i les guies per al professor— i els guions per al material audiovisual; i, com a tercera part, fer un material en vídeo que es pogués emetre per televisió.

Rosa: Tot plegat s'havia de fer en divuit mesos, amb una particularitat, que vam utilitzar la ràdio i la premsa

com a mitjà per a difondre el curs, tot i que d'això se'n va encarregar un altre equip. El de la ràdio, el va dirigir l'Eduard Delgado, i el de la premsa, en John McDowell. Parlem del 1983 i, com a curiositat, et podem dir que un dels qui posava veu al programa de ràdio era una joveníssima promesa: en Miquel Calçada.

I com es va finançar el projecte?

Joan: Per a l'elaboració del Nivell Llindar, el material didàctic i els guions de vídeo, la dotació era d'uns 20 milions de pessetes de l'època (uns 120.000 €). I amb això ens havíem de fer càrrec de tot i justificar totes les despeses, excepte de la part de producció audiovisual: pagàvem els guionistes, els dibuixants, el maquetista, els assessors, el material fotogràfic, les despeses fungibles... I també el nostre sou, és clar. Vam constituir una mena de petita empresa per la feina de gairebé dos anys. Vam haver de llogar un local, al Portal de l'Àngel, damunt una botiga de torrons. Allà ateníem productors, delegats del Consell d'Europa, guionistes... en un despatxet de 20 metres quadrats, ple de fum, perquè tots fumàvem com desesperats... i tots havien de passar per davant de la botiga dels torrons [riuen].

Rosa: D'aquests 20 milions de pessetes ens en vam gastar una part important, 100.000 ptes., concretament, a comprar una màquina d'escriure IBM que tenia un gran avenç tecnològic: contenia tecla correctora! [riuen]. En aquell moment era impensable treballar amb un processador de textos. Vam contractar també dues noies, la Glòria i la Victorina, que feien les fitxes del lèxic a mà i les posaven dins d'un arxiu; també passaven els textos a màquina, perquè nosaltres vam escriure el **Digui, digui...** amb llapis! i així anar fent...

Maria Helena: En Joan, com que era el coordinador, va poder tenir una excedència i una dedicació en exclusiva al projecte, però nosaltres, la Marta, la Rosa i jo, vam continuar treballant a la tarda a l'Escola Oficial d'Idiomes de Drassanes (l'única que llavors hi havia a Barcelona) i el matí el dedicàvem al projecte. I treballàvem el dissabte! No vam fer vacances, ni d'estiu ni de Nadal... Bé, vam anar una setmana a Mallorca, a Pollença, a casa en Miquel Llobera... Ho fèiem tot, fins i tot guions per a la televisió...!

Marta: A en Joan, quan ens van fer la concessió, com que era el coordinador, el van enviar per les Europes, per conèixer com s'havia fet el «Follow me», en una *tournee* per Londres, a la BBC, també a Frankfurt i a Munic, perquè el «Follow me», tot i ser una producció

britànica, estava promogut per les Volkshochschulen alemanyes. Hi va anar acompanyat per l'Isidor Marí, en Miquel Llobera i l'Antoni Ribas, que inicialment havia de ser el director dels vídeos. I es va haver d'anar a comprar vestits de mudar, perquè no en tenia...

Joan: El que era divertit és que en aquestes visites vam parlar amb un munt de gent que havia format part de la producció del «Follow me»: els responsables de l'equip de disseny pedagògic, els de l'equip de lingüistes, els del disseny gràfic, els d'edició dels materials, els de l'equip de guionistes, etc. I quan em demanaven qui eren els responsables de cada un d'aquests equips, en el nostre cas, jo havia de respondre sempre «el meu equip i jo», i quants sou? «Doncs quatre!» I se'n feien creus...

I no hi havia gent de TV3?

Joan: Quan vam començar a fer els vídeos encara no existia TV3; la producció va anar a càrrec d'una productora privada que es deia Videospot, al capdavant de la qual hi havia en Pepo Sol. La producció executiva es va encomanar a Dolors Manté, que ja tenia experiència en la producció de programes, especialment de programes infantils.

Marta: TV3 no va començar a emetre fins poc abans que nosaltres acabéssim el projecte, i el «**Digui, digui...**» va ser un dels primers programes de la seva graella, a més en hora de màxima audiència, cap a les nou del vespre. I una altra curiositat és que, a part de la retransmissió dels Jocs Olímpics i no sé si alguna cosa més, em sembla que és l'únic programa que es va emetre simultàniament tant a TV3 com al canal català de Televisió Espanyola: en una cadena ho emetien el dimarts i en l'altra el dissabte. I s'anava fent... I també hi havia un concurs, cada deu unitats, en què la gent participava... Però això ja va ser cosa de TV3.

Quina edat teníeu, en aquella època?

Rosa: Quan vam començar, el 83, jo, vint-i-set anys; la Maria Helena i en Joan, un any més, i la Marta, que és la més gran, trenta-vuit. Érem aquests [i m'ensenya una foto extreta del llibre del segon curs del «**Digui, digui...**», on es veuen tots quatre amb la mirada perduda].

Com a curiositat la Rosa explica que en una foto ella hi surt vestida de *punky*, amb una cresta, uns pantalons prestats, un cademat, com la Nina Hagen, i que els alumnes no la reconeixien; al contrari, sempre

comentaven la foto amb un deix de menyspreu... Ella riu... En canvi, en Joan o la Marta feien «cameos» i sortien en els vídeos.

Joan: Vam voler ser fidels a l'època, els anys vuitanta. I per a editar el material gràfic vam voler buscar una estètica que s'aproximés més al còmic de l'època. En aquell moment hi havia l'anomenat «Equip Botifarra», format per dibuixants com en Max, en Tha, en Vaquer, l'Alfons López..., que feien còmics *underground*, amb els quals a vegades coincidíem al bar El Raval (al carrer Doctor Dou, 9), un lloc mític que regentava l'ex-dona del Pepe Rubianes, que després va ser un dels actors que apareix en els vídeos. I el disseny gràfic el vam demanar a en Javier F. Aceytuno, que llavors dissenyava la revista *Quimera*. D'ell també és el logotip i la maquetació del llibre.

És important de pensar que allò va ser fruit d'una època, crec que ara seria impossible... Tots teníem molt entusiasme, érem joves, la Generalitat acabava de començar... I és de justícia destacar la importància de l'Aina Moll en aquells moments de normalització lingüística, i també la de l'Isidor Marí. Es respirava un esperit de col·laboració i d'integració, per damunt d'interessos partidistes: la Generalitat era governada per Convergència, però l'Aina Moll provenia de l'entorn socialista, i l'Isidor Marí, del nacionalisme d'esquerres. I nosaltres també estàvem molt lluny de ser convergents. Però això llavors no importava: interessava anar per feina, vèncer dificultats i obstacles i ajuntar esforços. I no sols en l'àmbit de l'Administració, sinó també entre tota la gent que va participar, des de diferents àmbits, en el projecte. Tothom s'ho va prendre amb il·lusió i entusiasme...! Tothom a qui vam demanar que hi col·laborés ens va dir que sí! Per exemple, en Josep Maria Benet i Jornet, que va fer-nos els guions de les dues minisèries, en Joan Potau, guionista i publicista, que va escriure bona parts dels gags dels vídeos.

Marta: I els actors dels programes de TV, que hi van aportar molta frescor: en Carles Velat, que hi donava un toc woodiallensc, l'Imma Colomer, la Minguillón, l'Alfred Lucchetti, en Quico Romeu, en Jaume Sorribas... l'Anna Lizaran, que va participar en el primer episodi pilot. Amb en Juanjo Puigcorbó i en Pepe Rubianes ens hi vam fer un tip de riure...

Maria Helena: Val a dir que la Marta, que venia del món del teatre (va ser, juntament amb en Joan Oller i en Quico Romeu una de les fundadores del primer «Dagoll-dagom»), va ajudar a establir la complicitat necessària amb tots ells, i també va assessorar la productora en la tria d'actors.

La Marta i en Joan repassen el material que van elaborar anys enrere

Joan: Tots ells, juntament amb el realitzador, Orestes Lara, van ajudar a aconseguir que el producte televisiu sortís tan bé i tingués tan bona acollida. Van contribuir a projectar la idea que aprendre català podia ser molt divertit!

Marta: L'Orestes Lara, que era un realitzador experimentat de televisió, va tenir la visió de fer-ho tot amb una estètica atemporal; ara evidentment han passat molts anys i es veu antiquada, però va aguantar molts anys perquè l'escenografia era molt esquemàtica... Els personatges eren tan sobrepassats, era tot tan estripat, que ara moltes coses passen per *kitsch*, *vintage*. Tot l'escenari eren mòduls i jugaven amb grisos i colors clars. El presentador, que era en Carles Velat, va decidir vestir-lo amb un esmòquing i un llacet, perquè era una manera atemporal de presentar-se. En Carles ho va fer molt bé: va donar la imatge i una línia de continuïtat a tot el programa de televisió.

Rosa: Nosaltres també vam ser presents en el procés d'enregistrament dels vídeos. Com que havíem participat en l'elaboració dels guions televisius, val a dir que sense cap tècnica ni res, anàvem als rodatges a controlar que els actors fossin fidels als textos i a vigilar la pronúncia. A més havíem de treballar molt de prop amb la productora. Pensa que la producció

va començar abans que nosaltres haguéssim acabat tot el material i, per tant, havíem d'anar preparant guions nous mentre ja se n'estaven rodant.

Fins quin any es va emetre per televisió?

Joan: Es va emetre del 84 al 86 i després es va tornar a emetre ben bé durant quatre anys, al canal internacional de TVE, en hores intempestives. A vegades em trucava gent des del Marroc o des d'Austràlia, per dir-me que emetien el «**Digui, digui...**» des d'allà.

Se n'han anat fent reedicions, del «Digui, digui...»?

Rosa: Ara, des de fa ja bastant temps, no. En el seu moment, passats uns anys, el 89, es van actualitzar els textos i les fotografies, i el 91 i el 94 en vam fer una edició revisada, però no pas els vídeos, perquè era molt car fer-ho. A més, Videospot, que va créixer com a empresa amb el «**Digui, digui...**», va tancar.

Marta: Però, mentre es va editar, els tiratges van ser espectaculars: vam batre rècords. La primera edició, de setembre del 84, va ser de 25.000, però se'n van fer moltes reedicions, de 10.000 exemplars cada una. La Llibreria Blanquerna de Madrid el tenia com a *best-seller* i per a l'Abadia de Montserrat, que n'era l'editora, va representar una empena inimaginable.

Per cert, d'on va sorgir el nom de «Digui, digui...»?

Rosa: Quan ja feia temps que hi treballàvem, no tenia encara nom. En dèiem «Curs multimèdia». Però per a triar-li un nom vam fer una sessió de *brainstorming* amb en Pepo Sol, l'Isidor, l'Antoni Ribas... I quan ja havíem dit i descartat molts noms, en Ribas va proposar «Digui?», com la resposta que donem a una trucada telefònica. I crec que va ser l'Isidor que va suggerir: «Digui» sol, no, però repetit, «Digui, digui...» té més gràcia, perquè és una invitació a parlar. I ens va agradar i, mira, fins avui...

I què creieu que ha representat el «Digui, digui...» en el món de l'ensenyament del català?

Marta: Crec va representar un canvi d'orientació i una revolució important en la manera d'ensenyar català com a segona llengua o com a llengua estrangera, que després ha tingut continuïtat. Nosaltres mateixos, quan vam arribar a l'Escola Oficial d'Idiomes, treballàvem amb els llibres d'en Rúaix, i per als estrangers, per a aprendre català, hi havia un llibre que es deia *Prácticas de catalán básico*, de Josep Llobera. També hi havia un llibre que havia fet en Gentil Puig, que venia de la tradició francòfona,

que es deia *Català audiovisual*, però que d'àudio no en tenia... Sols dibuixos! En Josep Tió també havia fet molt material, però amb un enfocament del que se'n deia centres d'interès; en Larreula, que venia d'Òmnium, també havia preparat material gràfic per a l'ensenyament de català per a no-catalanoparlants. Però el «**Digui, digui...**» va suposar posar-se al corrent de les tendències metodològiques més avançades en el camp de l'ensenyament de llengües estrangeres.

Joan: Com ja t'hem dit, el «**Digui, digui...**» va ser el segon projecte multimèdia dins els projectes «Modern languages» promogut pel Consell d'Europa i això ja dóna una idea del pas endavant que va suposar. I a més ens consta, per diversos missatges i comunicacions que vam rebre, que va tenir força repercussió i molt bona valoració entre experts d'ensenyament d'altres idiomes.

Tots quatre són catedràtics de català de l'Escola Oficial d'Idiomes. La Rosa i la Maria Helena són les que hi han continuat com a professores, fins ara que s'han volgut jubilar. La Marta es va incorporar posteriorment com a tècnica al Departament d'Ensenyament de la Generalitat durant molts anys, fins que va tornar a l'EOI, on es va jubilar. I en Joan va ser director de l'EOI i després se'n va anar a la Universitat Autònoma, a dirigir el Servei d'Idiomes Moderns, on després ha exercit diversos càrrecs vinculats a la gerència de la Universitat.

La Marta és qui ha continuat fent llibres i material didàctic. Ella, juntament amb Albert Vilagrassa, és autora del mètode *Veus*, d'una col·lecció de llibres de lectura bàsica i adaptada i de la *Gramàtica catalana de la A a la Z* (2012). ■